

(ISSN: 2587-0238)

Tahiroğlu, M. & Gevrek, Y.E. (2021). The Effect of Perceived Parent Attitudes on Critical Thinking Tendencies on Primary School 4th Grades, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6(16), 1218-1249.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.415>

Article Type (Makale Türü): Research Article

THE EFFECT OF PERCEIVED PARENT ATTITUDES ON CRITICAL THINKING TENDENCIES ON PRIMARY SCHOOL 4TH GRADES*

Mustafa TAHİROĞLU

Assoc. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Nevşehir, Turkey, mtahiroglu@nevsehir.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8862-3234

Yunus Emre GEVREK

Teacher, Kayseri Provincial Directorate of National Education, Kayseri, Turkey, yegevrek@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8836-9053

Received: 17.09.2021

Accepted: 18.11.2021

Published: 19.12.2021

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the effect of perceived parental attitudes on students' critical thinking dispositions in primary school 4th graders. This research was conducted with the relational screening model. The participant group of this research is 178 4th grade students studying in Kayseri in the 2020-2021 academic year. "Parental Attitude Assessment Scale" and "Critical Thinking Tendency Scale" were used as data collection tools in the research. The arithmetic means, frequencies, and standard deviations of the obtained data were calculated and Mann-Whitney U test and correlation analysis were used for comparisons. As a result of these analyzes, it was determined that students who perceive their parents' attitudes as democratic have a significantly higher tendency to think critically than students who perceive them as authoritarian. This situation shows that perceived parental attitudes have a significant effect on the critical thinking dispositions of primary school fourth grade students. On the other hand, it has been observed that a significant part of the effect of these parental attitudes on children's critical thinking tendency is composed of perceived father attitudes. Particularly, children who grew up in family environments where both parents are democratic have the higher tendency to think critically. These results reveal that children should be brought up in family environments where both parents exhibit democratic attitudes and behaviors from an early age in order for the critical thinking tendency to be formed and developed. In addition, the limited number of studies in the literature (due to the fact that parental attitudes are generally considered together) on the effects of only mothers or fathers on their children's critical thinking tendencies causes this effect to not be fully understood. In this study, it was also revealed that fathers play an important role in the development of their children's critical thinking tendencies.

Keywords: Primary school students, critical thinking tendency, perceived parental attitude.

---

*This research was presented as an oral presentation in "International Symposium of Education and Values - 5" (18-21 October 2021, Mugla, Turkey).

INTRODUCTION

The feature that distinguishes the human being from other living things is that he/she is a thinking being. A thinking person is a creature who can understand, comprehend, interpret, and finally make inferences by using his/her mind and with the effect of his language ability. In our age, this situation is developing gradually and individuals who question, research, put forward creative ideas and solve problems are growing. Education plays an important role in the acquisition and development of these skills. As a matter of fact, the main purpose of education is to prepare the individual for life in accordance with the requirements of the age. Therefore, it is seen as a necessity to gain the skills necessary in life or to teach how to develop these skills. In this context, one of the most important skills required in today's life is seen as the ability to think critically.

Critical thinking is an educational goal that is widely accepted as "careful thinking towards a goal". It is recommended that students be adopted as an educational goal on the basis of respecting their autonomy and preparing them for success in life and democratic citizenship. However, its definition is controversial, but many definitions basically express different features of the same concept. This may differ according to the criteria for careful thinking, norms and the thinking components they focus on, according to the type of purpose (Hitchcock, 2018). In this context, Dewey defines critical thinking as "an active, persistent and careful evaluation of any belief or assumed form of knowledge, the foundations supporting it, and other consequences it leads" (Bell & Loon, 2015, p. 120); Ennis defined it as "a process of thinking reasonably, logically, deeply and reflectively in deciding what to do or what to believe". What is emphasized here is that, the decision-making process by thinking rationally, in-depth and reflectively (Ennis, 1996, p.169). According to Watson and Glaser, critical thinking is "knowledge, skill, and attitude component, which includes the ability to recognize the existing problem and the need to find evidence for correctly put forward views, an investigative attitude, information about the characteristics of valid inferences and the accuracy of various evidences, and includes the ability to use knowledge and attitude." (Cited by Kaya, 2006, p. 73). In particular, critical thinking aims to examine, test, judge the foundations of knowledge and its accuracy (TDK, 2021), and to question the individual's thinking structure based on abstract logic and reasoning power (MEB, 2016). On the other hand, the defining features that distinguish critical thinking from other types of thinking are "recognizing biases, distinguishing primary and secondary sources, analyzing the reasons for inferences, distinguishing assumptions and claims, seeing the shortcomings and uncertainties of an argument." (Cited from Özden, 2005: Koç Erdamar & Bengir Alphan, 2017, p. 788).

As can be seen, there are many definitions and scopes of critical thinking. When these definitions are evaluated in general, critical thinking constitutes the process of individuals to make the right decisions in the face of situations purposefully, consciously, based on evidence, away from prejudices, by doing research, using the power of reasoning and thinking reflectively. In other words, as mentioned above, it includes careful, planned, logical, unprejudiced, research-based and reflective decision-making processes for a goal. According to İpşiroğlu (2002), critical thinking is the "most advanced and most deep form of thinking. Because critical

thinking means non-obsessive, objective and in-depth thinking. It enables us to distinguish the qualified from the unqualified, the right from the wrong in the production of knowledge. It is not an idle intellectual activity, but a way of thinking that goes to the core of the problems, examines them from various angles, tries to understand, and can oppose if necessary" (Cited by Tümkaya & Aybek, 2008, p, 388).

People living in societies that learn and use critical thinking can quickly make logical and realistic decisions about solutions to the problems they encounter (Akbiyık & Seferoğlu, 2006). Because in the modern world, we experience processes in which we have to make decisions in an important part of our business life and daily life. In many of these processes, we may have problems in making decisions. This is where our critical thinking skills will help us. Because it is very important to analyze the problems we face logically and quickly and decide on the solution. Therefore, in order to make the right decisions quickly, it is important to make the right analyzes, inferences and evaluations, to make judgments based on justifications, and to correct mistakes by questioning himself/herself if necessary (Akar & Kara, 2016). However, for this to happen, critical thinking skills must be developed. Because, as stated above, critical thinking is a way of thinking that approaches a problem in a purposeful, rational, logical, systematic, questioning, and reflective way, and as a result, correct analyses, inferences and evaluations are made, and processes such as interpretation and inference based on the results of these evaluations and analyzes. (Erten & Türkmen, 2018; Yalçın, 2018). On the other hand critical thinking;

It is the only way for individuals to come from a passive position to an active position in this rapidly developing and changing world. Societies need individuals who question the existing and aim to produce the better in order to produce knowledge, and to transform it into technology which is accepted as a basic commodity. It will be the quantitative existence of such individuals that will determine the future destiny of societies and states. For this reason, it has become a necessity to disseminate critical thinking in all areas of life. (Erten & Turkmen, 2018, p.1125).

For the dissemination of critical thinking skills, it is seen as both a necessity and a necessity to firstly bring these skills to the new generations. That's why critical thinking skills are included in the curriculum and assessment guides around the world today. In this context, it is a basic skill that must be gained in all curriculums that have been put into effect since 2005 in our country. But critical thinking as an educational goal is nothing new (Hitchcock, 2018). It is a long-standing goal. However, it was previously generally considered a general learning objective in higher education. However, no specific teaching method was used to achieve these goals. This being the case, it has not been possible for students to acquire critical thinking skills comprehensively (Fitriani, Asy'ari, Zubaidah, & Mahanal, 2018, p.1). In addition, considering the importance of early learning in skill education, this skill is a skill that should be acquired from an early age. Because the permanence and usability of the skills and tendencies acquired from an early age are higher.

Therefore, critical thinking skill is a skill that a person does not innate but develops in line with the conditions he/she is exposed to in his/her life (URL1, 2020). So it can be acquired or developed at any age. It will be more

effective especially if it is developed and used at an early age (Yağcı, 2008, p.39-48). From this point of view, sub-thinking skills for critical thinking begin to be acquired after the birth, when the child acquires the ability to think. Therefore, it can be said that critical thinking begins to develop from an early age. For this reason, the conditions that the child is exposed to, both in the family and in the school environment, from the first years of primary school, are very important in terms of developing critical thinking skills and tendencies. In this context, when the acquisitions for critical thinking (or the sub-dimensions of critical thinking) are examined, it is seen that they are explicitly or implicitly placed in all curricula starting from the first grade of primary school, and teaching activities aimed at giving these acquisitions are suggested. However, in many studies, it is stated that although the critical thinking skill is teachable and included in all educational goals, it is not enough for students to use it effectively (Önal & Erişen, 2019, p.67). Because having the cognitive components of critical thinking is not enough to use this skill in all conditions and environments (Fitriani, Asy'ari, Zubaidah, & Mahanal, 2018, p.1). In order for the individual to be able to use these skills, he or she must have the appropriate critical thinking disposition (Bell & Loon, 2015, p. 120). Because critical thinking tendency is one of the factors that contribute or hinder the use of these skills (Hitchcock, 2018). Critical thinking disposition can be defined as a consistent internal motivation to deal with problems and make decisions using critical thinking (Bell & Loon, 2015, p. 120).

Educational researchers often use the term "tendencies" for habits of mind and attitudes that causally contribute to becoming a critical thinker (Hitchcock, 2018). In this context, Facione (2000) defines human tendency as "...the consistent intrinsic motivation of the individual to act or respond to people, events, or conditions in habitual but still potentially malleable (changeable, developable) ways" (Cited by Broadbear, Jin & Bierma, 2005, p.8). In this context, tendency is someone's motivation and habit of doing something. Critical thinking tendency is a quality or habit of mind that is integrated into one's beliefs or actions in order to solve problems effectively and make decisions as a product of thinking (Fitriani, Asy'ari, Zubaidah, & Mahanal, 2018, p.1-2).

Therefore, critical thinking tendency represents the emotional dimension of thinking and shapes one's routine thinking styles in response to life events, contexts and conditions (Broadbear, Jin, & Bierma, 2005, p.9). On the other hand, critical thinking tendency, open-mindedness in the sense of being willing to consider alternative viewpoints to one's own, are both a beginning and an internal tendency (Hitchcock, 2018). Therefore, critical thinking tendencies are the pioneers and gates of critical thinking activity. Because a low tendency is less likely to result in meaningful critical thinking that leads to problem solving, solutions and decision making, while a high tendency is more likely to lead to these results (Bell & Loon, 2015, p. 120). In this context, a significant amount of literature, supports the conclusion that critical thinking dispositions greatly shape people's reactions to the problems presented to them in their education and life (Broadbear, Jin, & Bierma, 2005, p.8).

Students' critical thinking tendency or attitude is an important starting condition for being able to think critically and make the right decisions. It also encourages the individual to develop critical thinking skills. In line

with this view, there is a significant relationship between critical thinking tendencies and critical thinking skills. In fact, the results of many studies reveal that there is a positive and very meaningful relationship between students' critical thinking tendencies and critical thinking performances (Fitriani, Asy'ari, Zubaidah, & Mahanal, 2018, p.1-2). Therefore, in essence, if thinking tendencies are weak, it is unlikely that strong thinking skills will develop (Broadbear, Jin, & Bierma, 2005, p.9). Because critical thinking tendencies need motivation for their first formation in a child. Parallel to this, as children develop, the power of habit will become increasingly important in maintaining the trend. Therefore, people who have acquired the tendency to think critically at an early age can generally be better motivated to acquire and use the skill later (Ennis, 1996, pp.166-167). Based on these reasons, studies have suggested that both critical thinking skills and critical thinking tendency should be developed together, as they are inherently interconnected. In fact, they state that since critical thinking tendencies are attitudinal, reactive and dependent on habits, their development begins earlier than critical thinking skills and may take longer (Bell & Loon, 2015, p. 120). From this point of view, it can be said that the child's critical thinking tendencies first begin to develop in the family.

As it is known, the family environment that the child is in -especially at early ages- forms the basis of all developmental areas. In other words, the attitudes, behaviors and tendencies that parents show to their children at an early age affect the development of their attitudes, behaviors and tendencies deeply (Yavuzer, 2011, s.132-134). According to Kağıtçıbaşı, parents are the first source that is effective in the development of attitudes, behaviors and tendencies of children. Because children acquire most of these characteristics within the framework of social learning principles (by observing, role modeling or imitating) their parents. In other words, children develop their own characteristics by adopting the attitudes, behaviors and tendencies expressed by their parents at an early age (Cited by Onat, 2010, p.28). Of course, this situation will significantly affect the development of children's critical thinking tendencies. For example, it does not seem possible for a child who grows up in a rigid and authoritarian environment to develop a tendency to think critically. For this reason, in order for the act of critical thinking to take place and the tendency to develop, a democratic environment must first be formed and the person must feel comfortable. Otherwise, the individual will restrict himself/herself in line with the wishes of the authority, and critical thinking will not be sufficiently realized. Therefore, the attitude of the mother and father that the child perceives from an early age will also affect his/her critical thinking tendency.

Many studies have been conducted on common parent attitudes and these studies have been gathered under certain headings. These titles are; pressured and authoritarian attitude, overly tolerant and loose attitude, unbalanced and indecisive attitude, protective attitude, indifferent attitude, reassuring democratic attitude, rejecting attitude and perfectionist attitude (Çetinkaya, 2020, p.71). The most well-known and traditionalist attitudes are authoritarian, strict, prescriptive, uncompromising, sanctioning or vice versa, libertarian and democratic family type, which is called modern (Sayar & Bağlan, 2017, p.125-126). These family types greatly affect children's attitudes, behaviors and tendencies. In particular, while forming his/her own personality in line with the attitudes and behaviors of his parents, his way of thinking and tendencies are also developing.

According to the studies conducted in this context, it is seen that the critical thinking tendencies of the children who grow up in democratic families are significantly higher than the children who grow up in oppressive families. In addition, in these studies, while children who grew up in democratic environments have developed more creative ideas, the ability to express these ideas and self-control, it is seen that children who grow up in an oppressive family environment have difficulty in being stubborn and expressing their thoughts (Yavuzer, 2011, p.131-132).

When the literature is examined, it is seen that parental attitudes have an effect on critical thinking. In a study conducted by Yılmaz Özelçi (2012), various variables affecting the critical thinking skills of university students were examined and as a result, it was determined that the factor that predicts critical thinking in the first degree is parental attitudes. Likewise, the study conducted by Begde and Özyürek (2016) emphasized the effectiveness of parental attitudes on problem solving skills in preschool children. However, no study has been found on the effect of parental attitudes perceived by children on their critical thinking dispositions at preschool or primary school level. For this reason, in our study, it was aimed to determine the general parental attitudes perceived by primary school fourth grade students towards themselves and the effects of these attitudes on their critical thinking tendencies.

METHOD

Model of the Research

This research, which was conducted to reveal the relationship between primary school 4th grade students' critical thinking tendencies and perceived parental attitudes, was modeled with a relational design. Because researches aiming to examine the relationship and connections between more than one variable are defined as relational screening (Büyükoztürk, 2020, p.24). Perceived parental attitudes were the independent variable in the research; and critical thinking disposition was considered as the dependent variable.

Research Group

The research group is consisted of 178 4th grade students who studies in Turkey city of Kayseri in the four different (1 town, 1 district, 1 city center, 1 Private School) primary schools in 2020-2021 academic year. Stratified sampling, one of the purposive sampling methods, was used in the selection of the sample. This sampling method, which is applied, helps to obtain more precise results by forming a homogeneous layer in the researcher's defined universe and combining the selected samples (Kılıç, 2013).

Data Collection Tools

The "Parent Attitude Assessment Scale" developed by Polat (1986) and adapted to primary school students by Umucu Alpoğuz (2014), and the "Critical Thinking Tendency Scale" developed by Akar and Uluçınar (2020) were used as a data collection tool in this research.

Critical Thinking Tendency Scale: In order to determine students' critical thinking tendencies, a 4-point Likert-type 18-item "Critical Thinking Disposition Scale" was used which was developed by Akar & Uluçınar (2020) for primary school students. The scale consists of 4 sub-dimensions for critical thinking: "skepticism", "curiosity", "open-mindedness", "bias". During the application process, the scale items were read by the practitioner to make sure that the students understood, and the students' comprehension was checked. In the interpretation of the items in the scale, starting from the "never" option, they were scored as 1,2,3,4 towards the "always" option, and data entries were made. In the data entry of negative statements, coding was done in the reverse direction (4,3,2,1). After the data were entered, the averages of the scores were taken.

The Cronbach Alpha value of the Critical Thinking Tendency Scale for this research (as a result of the data obtained from 178 primary school 4th grade students participating in the research) was found to be 0.716 for the entire scale. Therefore, it is a usable scale for the sample group in this research.

Parent Attitude Evaluation Scale: The "Parental Attitude Assessment Scale", developed by Polat (1986) and adapted to primary school students (2, 3, 4 and 5th grades) by Umucu Alpoğuz (2014), was used to measure students' perceived parental attitudes. The scale consists of a total of 26 items, 12 of which are democratic and 14 authoritarian dimension items, in order to evaluate the attitudes of students' parents towards them. 1,3,5,7,9,10,12,16,18,19,20,24 items are related to democratic attitude, 2,4,6,8,11,13,14,15,17,21,22, 23,25,26 items were determined as authoritarian attitude items. As the critical value in the scale; 8 points were determined for mothers and 9 points for fathers. A score of 8 for mothers and above for fathers indicates that they have an authoritarian attitude, while scores below 8/9 indicate that they have a democratic attitude. If the sentence read on the scale is similar to the behavior of the father, put a cross (X) in the "Like My Father's Behavior" option in the box; If it does not resemble the behavior of the father, the option "Does not resemble the behavior of my father" is marked with a cross (X). The same sentences are marked for mothers by thinking.

While data entry was being made, the answers measuring the students' perception of their parents as democratic were given a score of "0" and the answers measuring the perception of them as authoritative were given a score of "1". Thus, it was determined how many answers were democratic and how many answers were authoritarian. In reverse questions, the opposite scoring was done. According to the number of answers determined, mothers and fathers were accepted as democratic or authoritarian, taking into account 8/9 criteria points. Then, by taking the row sums of the answers, mothers with scores of 8 and above were recorded as authoritatively as "1", mothers with scores below 8 as "0" democratically, and for each student in the mother rate column. The same application was made for the fathers, and fathers with a total of 9 and above 9 were entered authoritatively in the "1" column, and those below 9 were democratically entered in the "0" father ratio column.

The Cronbach Alpha value of the Parent Attitude Assessment Scale for this research (as a result of the data obtained from 178 primary school 4th grade students participating in the study) was 0.744 for father attitude; 0.706 for mother attitude. Therefore, it is a usable scale for the sample group in this research.

Analysis of Data

The collected data were entered numerically and subjected to analysis. In this process, frequency (f), percentage (%), arithmetic mean ($\bar{x}$) and standard deviation (s) calculations were made to determine the perceived parental attitudes and critical thinking tendencies of primary school 4th grade students. Then, intergroup comparisons were used to determine the relationship between perceived parental attitudes and students' critical thinking tendencies. In this process, first of all, normality tests were carried out. Since Kolmogorov-Simornov= $p < 0.05$ and Shapiro Wilk= $p < 0.05$ according to the test results, it was decided that the groups did not show normal distribution and non-parametric tests were used. Therefore, the Mann-Whitney U Test was applied to determine the significance level of the mean score difference between the critical thinking tendencies of students with perceived authoritarian parental attitudes and students with perceived democratic parental attitudes; In determining the relationship between perceived parental attitudes and students' critical thinking tendencies, Spearman rank difference correlation coefficients of the variables were calculated.

FINDINGS

In the research, firstly it was tried to determine the general parental attitudes that the students perceived towards themselves. In line with the content of the scale used in this process, the data on the attitudes of parents that students perceive as democratic and authoritarian are presented in Table 1.

Table 1. Data on Students' Perceived Parental Attitudes Towards Themselves

Perceived Father Attitude	f	%	$\bar{X}$	S
Authoritarian	52	29.2	11.769	2.661
Democratic	126	70.8	4.539	1.870
Perceived Mother Attitude	f	%	$\bar{X}$	S
Authoritarian	63	35.4	10.619	2.580
Democratic	115	64.6	4.321	1.667

When Table 1 is examined, it is seen that 29.2% (52 students) of the students who participated in the research perceive their fathers as authoritarian, while 70.8% (126 students) perceive them as democratic. In addition, while the arithmetic mean of authoritarian fathers' levels of being authoritative was 11,769 (between 9-26, the higher the authoritative); The arithmetic mean of democratic fathers' levels of being democratic was found to be 4.539 (range 0-8, the more democratic the lower). On the other hand, 35.4% (63 students) of the same students perceive their mothers as authoritarian, while 64.6% (115 students) perceive them as democratic. When the authoritarian and democratic level of mothers is examined, it is seen that authoritarian mothers are

authoritarian at an average of 10,619 (range 8-26); my democratic mothers, it is seen that they are democratic at the level of 4.321 (between 0-7, more democratic as it decreases).

According to the result of these findings, it is seen that the attitudes of approximately one third of the parents in the sample towards their children are perceived as authoritarian, while two thirds are perceived as democratic. It has been tried to determine whether these perceived authoritarian and democratic parental attitudes affect students' critical thinking tendencies. In this process, firstly, the average scores obtained from the Critical Thinking Tendency Scale were determined according to their perception of parental attitudes as democratic and authoritarian, and then these data were subjected to analyzes such as Mann-Whitney U and Correlation analysis.

Table 2. Average Scores Obtained from the Critical Thinking Tendency Scale According to Their Perception of Parental Attitudes as Democratic and Authoritarian

Perceived Parental Attitude	Descriptive Data of the Critical Thinking Tendencies Scale		
Father Attitude	N	$\bar{X}$	S
Authoritarian	52	2.69	.400
Democratic	126	2.85	.410
Mother Attitude	N	$\bar{X}$	S
Authoritarian	63	2.73	.397
Democratic	115	2.84	.417
Both Mother and Father Attitudes	N	$\bar{X}$	S
Authoritarian	38	2.71	.409
Democratic	101	2.87	.416

When Table 2 is examined, it is seen that there is a 0.16 point difference in favor of democratic perceptions between the average scores obtained from the Critical Thinking Tendencies Scale according to their perception of father attitudes as democratic and authoritarian. Likewise, when their main attitudes are examined, it is seen that there is a difference of 0.11 points in favor of democratic perceptions. On the other hand, 0.16 points are seen in favor of perceiving both mother and father attitudes as democratic. According to these findings, it is seen that the children of parents who have a democratic attitude towards their children have a higher tendency to think critically. In addition, it is seen that children who perceive the attitudes of both their mothers and fathers as democratic have the highest critical thinking tendencies on average (with an average of 2.87). However, when these differences are analyzed whether they are significant or not; It was seen that the difference in father attitudes was significant, the difference in mother attitudes was insignificant, and the difference in both mother and father attitudes was significant. The findings for these analyzes are presented in Table 3 and Table 4.

Table 3. Mann-Whitney U Test Analysis Showing the Difference between Students' Critical Thinking Tendency Scale Mean Scores According to Their Perceived Father Attitudes

Group	N	Order average	Order total	U	P
Democratic	126	95.72	12061	2492.00	.012
Authoritarian	52	74.42	3870		

$p < 0.05$

As seen in Table 3, the difference between authoritarian and democratic father attitudes was tested with the Mann-Whitney U Test; $U = 2492.00$, $p < 0.05$ was found. These findings show that there is a significant difference in favor of democratic father attitudes when the mean rank is taken into account. In other words, the critical thinking tendencies of children who perceive their fathers' attitudes as democratic are significantly higher than those who perceive their fathers as authoritarian.

Table 4. Mann-Whitney U Test Analysis Showing the Difference between Students' Critical Thinking Tendency Scale Mean Scores According to Their Perceived Main Attitudes

Group	N	Order average	Order total	U	P
Democratic	115	94.96	10920.5		
Authoritarian	63	79.53	5010.5	2994.500	.056

$p < 0.05$

As seen in Table 4, when the critical thinking tendency scores of children who perceive their main attitudes as authoritarian and democratic were tested with the Mann-Whitney U Test; $U = 2994.500$, $p > 0.05$ was found. This result shows that the difference between authoritarian and democratic groups is not significant. In other words, there is no significant difference between the critical thinking tendencies of children who perceive their mothers' attitudes as democratic and those who perceive their mothers as authoritarian.

So, what is the difference between the critical thinking tendencies of children who perceive both parental attitudes as democratic or authoritarian? In Table 5, the critical thinking dispositions of children who perceive both mother and father attitudes as democratic and the critical thinking tendencies of children who perceive both as authoritarian are compared.

Table 5. Mann-Whitney U Test Analysis Showing the Difference between Students' Critical Thinking Tendency Scale Mean Scores According to Their Perceived Attitudes of both Mothers and Fathers.

Group	N	Order average	Order total	U	P
Democratic	101	74.63	7537.5		
Authoritarian	39	57.70	2192.5	1451.500	.027

$p < 0.05$

When Table 5 is examined, it is seen that there is a significant difference in favor of democratic parent attitudes according to Mann-Whitney U Test data ($U = 1451.500$, $p < 0.05$). That is, the critical thinking tendencies of children who perceive both mother and father attitudes as democratic are significantly higher than the critical thinking tendencies of children who perceive both as authoritarian.

Considering the above findings, Spearman rank difference correlation coefficients (because the data did not show a normal distribution and the variables were obtained with ordinal scales) were calculated in order to determine the relationship between perceived parental attitudes and students' critical thinking tendencies, and the findings are given in Table 6.

Table 6. Correlation Coefficients of Variables

	N	X	S	1	2	3
1-Critical Thinking Tendency	178	2.80	0.41	1		
2-Father Attitude	178	6.65	3.92	-,249**	1	
3-Mother Attitude	178	6.55	3.63	-,167*	754**	1

*p< .05; **P<.01

When the result of the correlation analysis performed to determine the relationship between the mean scores of critical thinking tendencies and the mean scores of perceived father attitudes in Table 6; $r = -0.249$, $p < 0.01$ ($p = .001$). According to this result, it is seen that there is a weak (weak correlation between $r = 0.200 - 0.400$), negative and significant relationship between critical thinking tendencies and perceived father attitudes. In other words, as the perceived father attitude scores increase (the increase in these scores indicates authoritarianism, and the decrease indicates democratization), the critical thinking tendencies of children decrease significantly.

When the correlation analysis performed to determine the relationship between the critical thinking tendency mean scores and the perceived main attitude mean score was analyzed, it was found that $r = -0.167$, $p < 0.05$ ($p = .026$). According to this result, it is seen that there is a very weak ($r = 0 - 0.200$ or no correlation), negative and significant relationship between critical thinking tendencies and perceived main attitudes. Here, too, as mothers' authoritarianism levels increase, children's critical thinking tendencies decrease. However, although this effect is significant, it is quite low.

CONCLUSION and DISCUSSION

The research was conducted to determine the effect of perceived parental attitudes of primary school 4th grade students on their critical thinking skills. According to the results obtained from the research findings, 29.2% of primary school 4th grade students' perceived father attitudes are authoritarian, 70.8% are democratic (the arithmetic mean of fathers' authoritarian levels was found to be 11,769; the arithmetic mean of their democratic level was found to be 4.539), and 35.4% of their perceived mother attitudes were authoritarian, 64.6% were found to be democratic (authoritarian mothers were found to have an authoritarian attitude at an average of 10,619; democratic mothers had a democratic attitude at a level of 4,321). This result shows that the majority of the students (about two thirds) perceive their parents as democratic. In this context, in a study conducted by Onat (2010), it was determined that the majority of high school freshmen perceived their mothers (63.5%) and fathers (61%) as democratic. However, in the Alpoğuz, and Şahin's (2014) research which was conducted with primary school students, found that the majority of students (59%) perceived their fathers' attitudes as democratic (in this research, the arithmetic mean of fathers' authoritarianism level was 12.63, and the arithmetic average of their democratic level was 5.36); they found that they perceived their mothers (51%) as authoritarian (authoritarian mothers exhibited an authoritarian attitude at an average of 11.81; democratic mothers exhibited a democratic attitude at a level of 5.03). These results show that fathers have a higher

degree of authoritarian attitude than mothers; On the other hand, it shows that mothers exhibit more democratic attitudes than fathers. However, the number of fathers displaying a democratic attitude towards their children (in primary school age) is higher than the mothers displaying a democratic attitude.

When the critical thinking tendencies are examined according to students' perception of parental attitudes as democratic and authoritarian; it has been observed that the critical thinking tendency scores of those who perceive their parental attitudes as democratic are higher than those who perceive them as authoritarian. In addition, it was observed that students who perceived the attitudes of both parents as democratic had the highest critical thinking tendency score on average. In the study conducted by Tümkaya and Aybek (2008, p.394) on critical thinking tendencies of university students, it was found that students whose parents perceived both their attitudes as democratic had the highest critical thinking averages. Similarly, it was determined by Zircirli (2014) that there is a positive and significant relationship between pre-service teachers' critical thinking skills and their parents' perceptions of democratic attitudes. Likewise, in a study conducted by Yılmaz zeli (2012) on the factors affecting the critical thinking attitudes of primary school pre-service teachers, it was seen that perceiving parental attitudes and parenting style as authoritarian lowers critical thinking tendency, while perceiving it as democratic increases it. Based on these results, it is understood that children's critical thinking tendencies develop more in environments where parents (especially both) display democratic attitudes. However, in the study of Demir and Ayberk (2014, p.133) titled "Examination of high school students' critical thinking tendencies in terms of various variables", it was seen that there was no significant difference in students' critical thinking distendency scores according to perceived parental attitudes. However, when the literature on the subject is examined, the general tendency in many research findings and explanations is that parental attitudes have a significant effect on thinking tendencies. In line with this, there are many findings and explanations in the literature that children who grow up in democratic environments gain their independence earlier and more easily because they are not restrained, can express their thoughts easily, look at events from different angles, and thus their thinking skills and tendencies develop better. As a matter of fact, in this research, it was found that the critical thinking tendencies of primary school students who grew up in families with democratic attitudes were higher. In addition, a significant correlation was found between perceived parental attitudes and critical thinking tendencies. In other words, according to the results of the correlation analysis of this study, as parents' authoritarianism levels increase, children's critical thinking tendencies decrease; as the level of democratization increases, children's critical thinking tendencies increase.

On the other hand, when the research findings are examined, it is seen that the averages of perceived democratic and authoritarian father attitudes and perceived democratic and authoritarian mother attitudes are very close to each other. However, when these parental attitudes and critical thinking tendencies are compared, the critical thinking tendencies of those who perceive the father's attitude as democratic are significantly higher than those who perceive it as authoritarian; however, although the critical thinking tendency of those who perceive their main attitude as democratic is higher than those who perceive it as authoritarian, it has been observed that there is no significant difference. In addition, when the critical thinking

tendencies of children who perceive both mother and father attitudes as democratic or authoritarian are compared, it is seen that there is a significant difference at the level of approximate father attitudes. In other words, there is a significant effect on the critical thinking tendencies of children who perceive both mother and father attitudes as authoritarian or democratic, as well as the effect of perceived father attitudes. Considering this situation, it was tried to determine how there is a correlation between perceived parental attitudes and students' critical thinking tendencies.

When we look at the results about the correlation, it is seen that as the perceived father attitude of the students increases, that is, as the authoritarianism increases, the tendency to think critically decreases; it has been observed that as the authoritarianism decreases, the tendency to think critically increases. When we look at the main attitude, as the authoritarianism level of the mothers' increases, the critical thinking tendencies of the children decrease. However, this effect of mothers was found to be quite weak. Considering these findings, it can be said that father's attitude is more effective on students' critical thinking tendencies. However, in the study conducted by Yılmaz Özelçi (2012, p.25) in this context, it was found that the attitudes of pre-school teachers towards critical thinking and the scores they obtained from father's child-rearing styles did not differ significantly according to the mother's child-rearing style. This finding does not coincide with the findings of the study. The reason for this may be that the mother is perceived as more forgiving and compassionate, although authoritative, for primary school children in our society. According to Onat (2010, p. 141), in our society, the fact that mothers are more interested in childcare and have a closer relationship causes them to be more tolerant and protective, while fathers remain in the background. While this may cause mothers to bend the rules, it may cause fathers to be more strict. Therefore, among the studies examined in order to make an in-depth comment, detailed studies on the effect of only mother attitude or father attitude were not encountered. Because researches usually deal with the effect of parental attitudes together.

As a result, as the research data reveals, children raised in democratic families have a higher tendency to think critically. Particularly, children who grew up in family environments where both parents are democratic have the highest tendency to think critically. These results reveal that children should be brought up in family environments where both parents exhibit democratic attitudes and behaviors from an early age in order for the critical thinking tendency to be formed and developed. On the other hand, this result supports the researches showing that the democratic family environment improves the thinking skills and tendencies of children. In addition, the limited number of studies in the literature (due to the fact that parental attitudes are generally considered together) on the effects of only mothers or fathers on their children's critical thinking tendencies causes this effect to not be fully understood. In this study, it was also revealed that fathers play an important role in the development of their children's critical thinking tendencies.

RECOMMENDATIONS

It is seen that perceived parental attitudes have a significant effect on children's critical thinking tendencies. Therefore, in order for children to develop and develop critical thinking skills (this is also effective in problem solving and decision-making processes), it is recommended that both parents take care to display democratic attitudes and behaviors and encourage their children to express their thoughts freely.

As it is known, the development of critical thinking skills is among the main objectives of education. However, schools alone are not enough to develop this skill. As emphasized as a result of this research, it is seen that the democratic attitudes and behaviors of parents play an important role in raising children as individuals who can think critically. Therefore, it is thought that it would be beneficial to prepare and implement appropriate programs to explain the importance of this issue to families. In this process, it is recommended to explain what needs to be done to create a democratic atmosphere where children can express their thoughts freely at home.

One of the results of this research is that a significant part of parental influence on children's critical thinking tendencies are composed of perceived father attitudes. Therefore, it is recommended that fathers who tend to act authoritatively act knowing the effect of their behavior on their children. In addition, father-child interaction can be increased by creating democratic environments where fathers and children who cannot interact with their children much can express their ideas freely and by determining activity hours.

In this research, only the relationship between primary school children's critical thinking tendencies and democratic and authoritarian parental attitudes was examined. Therefore, in future studies, the relationship between different (protective, indifferent, loose, unbalanced, unstable) parent attitudes and critical thinking dispositions can be examined. In addition, the effects of democratic, authoritarian, protective and disinterested parental attitudes on other thinking skills (reflective-creative-metacognitive) can also be examined. On the other hand, this research was conducted with a limited number of primary school students in a certain city. The sample of the research can be expanded to collect more comprehensive data and evaluate the results in different regions.

ETHICAL TEXT

This study has been prepared by considering research and publication principles and ethical criteria. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Scientific Research and Publication Ethics Committee's Ethics Committee Approval with decision number 197 and research permissions numbered E-47882400-602.04.01-29756423 from Kayseri Governorship Provincial Directorate of National Education were obtained. Responsibility for research ethics that may arise within the scope of the prepared article belongs to the authors.

Author(s) Contribution Rate: 1st author's contribution rate to the article is 50%; The contribution rate of the second author to the article is 50%.

REFERENCES

- Akar, C. & Kara, M. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *International Journal of Turkish Literature Culture Education*, 5(3), 1339- 1355.
- Akar, C. & Uluçınar, U. (2020). İlkokul öğrencileri için eleştirel düşünme eğilimi ölçeği geliştirme çalışması: Geçerlilik ve güvenilirlik analizi. *4th International Symposium of Limitless Education and Research (ISLER, 2020)*, 03-06 September.
- Akbıyık, C. & Seferoğlu, S. S. (2006). *Eleştirel düşünme eğilimleri ve akademik başarı. Cukurova University Faculty of Education Journal*, 3 (32), 90-99.
- Alpoğuz, D. & Şahin, A. (2014). Demokratik veya otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi. *Journal of Mother Tongue Education*, 2 (3), 53-67.
- Begde Z. & Özyürek A. (2016). *Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerisine etkisi. Amasya Education Journal*, 5 (1), 204-232.
- Bell, R. & Loon, M. (2015) The impact of critical thinking disposition on learning using business simulations. *The International Journal of Management Education*, 13(2), 119–127. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijme.2015.01.002>
- Broadbear, J.T., Jin, G. & Bierma, T.J. (2005). Critical Thinking Dispositions Among Undergraduate Students During Their Introductory Health Education Course. *The Health Educator*, 37 (1), 8-15. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ717813.pdf>
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28th Edition), Pegem Akademi.
- Çetinkaya, B. (2020). *Çocuğun kişilik gelişiminde anne baba rolü* (2th Edition), Pegem Akademi.
- Demir R. & Ayberk B. (2014). Lise öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 122-140
- Ennis, R.H. (1996). Critical thinking dispositions: Their nature and assessability. *Informal Logic*, 18 (2 & 3), 165-182. DOI: <https://doi.org/10.22329/il.v18i2.2378>
- Erten, Ş. & Türkmen, İ. (2018). Bilgi toplumunda eleştirel düşünmenin gerekliliği. *III. Ines International Education and Social Science Congress (28 April – 01 May) Full Text Book* (ss. 1124-1128).
- Fitriani, H., Asy'ari, M., Zubaidah, S. & Mahanal, S. (2018). Critical Thinking Disposition of Prospective Science Teachers at IKIP Mataram, Indonesia. *Journal of Physics: Conference Series 1108 (MISEIC, 2018)*. DOI: [10.1088/1742-6596/1108/1/012091](https://doi.org/10.1088/1742-6596/1108/1/012091)
- Hitchcock, D. (2018). Critical Thinking. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/critical-thinking/>
- Kaya, H. (2006). Eleştirel düşünme ve soru sorma. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 14 (56), 71-78.

- Kılıç, S. (2013). Örneklemeye yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3 (1), 44-46 DOI: <https://doi.org/10.5455/jmood.20130325011730>
- Koç Erdamar, G. & Bengir Alpan, G. (2017). Eleştirel düşünme algısı: Lise öğretmenleri üzerine bir araştırma. *Electronic Journal of Social Sciences*, 16 (62), 787-800. DOI: <https://doi.org/10.17755/esosder.305631>
- MEB (2016). *Düşünme eğitimi dersi öğretim programı*. MEB Yayınları
- Onat, G. (2010). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması*. (Unpublished master's thesis), Maltepe University.
- Önal, İ. & Erişen, Y. (2019). Öğretmen yetiştirme programlarında eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılması ihtiyacı. *Akdeniz Journal of Education*, 2 (1), 62-78.
- Polat, S. (1986). *Ana Baba Tutumlarının Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyine Etkisi*. (Unpublished master's thesis) Hacettepe University.
- Sayar, K. & Bağlan, F. (2017). *Koruyucu psikoloji*. (8th Edition). Timaş Yayınları.
- TDK (2021). Güncel Türkçe sözlük. <http://www.tdk.gov.tr/>
- Tümkaya, S. & Aybek, B. (2008). *Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi*. *Çukurova üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 17 (2), 387-402.
- Umucu Alpoğuz, D. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. (Unpublished master's thesis), Ahi Evran University.
- URL1 (2020). *Çocuklar eleştirel düşünme becerisini nasıl kazanır?* [https://www.muthispsikoloji.com/cocuklar-
elestirel-dusunme-becerisini-nasil-kazanir/](https://www.muthispsikoloji.com/cocuklar-elestirel-dusunme-becerisini-nasil-kazanir/)
- Yağcı, R. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde eleştirel düşünme: İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde, öğretmenlerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için uyguladıkları etkinliklerin değerlendirilmesi*. (Unpublished master's thesis) Çukurova University.
- Yalçın, S. (2018). 21. Yüzyıl Becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences* 51 (1), 183-201. DOI: <https://doi.org/10.30964/auebfd.405860>
- Yavuzer, H. (2011). *Çocuk psikolojisi* (33th Edition). Remzi Kitapevi.
- Yılmaz Özelçi, S. (2012). *Eleştirel düşünme tutumunu etkileyen faktörler: Sınıf öğretmeni adayları üzerine bir çalışma*. (Unpublished Doctor's Thesis), Adnan Menderes University.
- Zincirli Ö. (2014). *Okul öncesi öğretmen adaylarının anne baba tutum algısı, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki*. (Unpublished Doctor's Thesis), Fırat University.

İLKOKUL 4. SINIFLARDA ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARININ ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMLERİNE ETKİSİ*

Öz

Bu araştırma ilkökul 4.sınıflarda algılanan ana baba tutumlarının öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmaya 2020-2021 eğitim öğretim yılında, Kayseri ilinde, ilkökul 4. sınıfta öğrenim gören 178 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Ana-baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği” ve “Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları, frekansları, standart sapmaları hesaplanmış ve karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testinden ve Korelasyon analizlerinden yararlanılmıştır. Bu analizler sonucunda, anne ve babasının tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin, otoriter olarak algılayan öğrencilere göre eleştirel düşünme eğiliminin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum algılanan ana-baba tutumlarının ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri üzerinde anlamlı bir şekilde etkili olduğunu göstermektedir. Öte yandan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri üzerindeki bu ebeveyn tutumlarının etkisinin de önemli bir bölümünü algılanan baba tutumlarının oluşturduğu görülmüştür. Özellikle de hem anne hem de babanın demokratik olduğu aile ortamlarında yetişen çocuklarda eleştirel düşünme eğilimi diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuçlar, eleştirel düşünme eğiliminin oluşması ve gelişebilmesi için çocukların erken yaşlardan itibaren ebeveynlerin her ikisinin de demokratik tutum ve davranışlar sergilediği aile ortamlarında yetişmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca literatürde ana-baba tutumlarının genellikle birlikte ele alınması nedeniyle, sadece annelerin veya babaların çocuklarının eleştirel düşünme eğilimlerine etkilerine yönelik yapılan araştırmaların az sayıda olması, bu etkinin tam olarak anlaşılmasına sebep olmaktadır. Bu çalışmada, babaların çocuklarının eleştirel düşünme eğilimlerinin gelişmesi üzerinde ne kadar önemli rol oynadığı da ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: ilkökul öğrencileri, eleştirel düşünme eğilimi, algılanan ana-baba tutumu

---

*Bu araştırma, “International Symposium of Education and Values - 5” de (18-21 Ekim 2021, Muğla) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en önemli özellik, onun düşünen bir varlık olmasıdır. Düşünen insan, dil yetisinin etkisiyle birlikte aklını da kullanarak anlayıp, kavrayabilen, yorumlayabilen ve sonunda çıkarımda bulunan bir canlıdır. Çağımızda ise bu durum giderek gelişim göstermekte ve sorgulayan, araştıran, yaratıcı fikirler ortaya koyan ve problem çözebilen bireyler haline gelmektedir. Bu becerilerin kazanılmasında ve gelişmesinde eğitim önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim eğitimin temel amacı da çağın gereklerine uygun bir şekilde bireyi yaşama hazırlamaktır. Bu yüzden yaşamda gerekli olan becerilerin kazandırılması veya bu becerilerin nasıl geliştirileceğinin öğretilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bu bağlamda günümüz yaşantısında gerekli olan becerilerin en önemlilerinden birisi de eleştirel düşünme becerisi olarak görülmektedir.

Eleştirel düşünme, yaygın olarak “bir hedefe yönelik dikkatli düşünme” şeklinde kabul edilen bir eğitim hedefidir. Öğrenim süreçlerinde, öğrencilerin özerkliğine saygı gösterilerek, onları yaşamda başarıya ve demokratik vatandaşlığa hazırlama temelinde bir eğitim hedefi olarak benimsenmesi tavsiye edilmektedir. Ancak tanımı tartışmalıdır, fakat yine de pek çok tanım temelde aynı kavramın farklı özelliklerini ifade etmektedir. Bu durum, amacın türüne göre dikkatli düşünmeye ilişkin ölçütlere, normlara ve odaklandıkları düşünme bileşenlerine göre farklılık gösterebilir (Hitchcock, 2018). Bu bağlamda Dewey, eleştirel düşünmeyi, “herhangi bir inancın veya varsayılan bilgi biçiminin, onu destekleyen temellerin ve yöneldiği diğer sonuçların ışığında aktif, ısrarlı ve dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi” (Bell ve Loon, 2015, s. 120) olarak tanımlarken; Ennis, “bireyin ne yapacağına veya neye inanacağına karar verirken makul, mantıklı, derinlemesine ve yansıtıcı bir şekilde düşünme süreci” olarak tanımlamıştır. Burada vurgulanmak istenen; akla uygun, derinlemesine ve yansıtıcı bir şekilde düşünülerek karar verme sürecidir (Ennis, 1996, s.169). Watson ve Glaser’e göre ise eleştirel düşünme “bilgi, beceri ve tutum bileşeni olup, bu bileşim var olan sorunu farketme yeteneğini ve doğru olarak öne sürülen görüşler için kanıt bulma gerekliliğini içeren araştırmacı bir tutumu, geçerli çıkarsamaların özelliklerine ve çeşitli kanıtların doğruluğuna ilişkin bilgi edinmeyi, bu bilgi ve tutumu kullanmadaki beceriyi içermektedir.” (Akt. Kaya, 2006, s. 73). Eleştirel düşünme özellikle, bilginin temellerini ve doğruluk durumunu inceleme, sına, yargılama (TDK, 2021); birey de var olan düşünme yapısının soyut mantık ve muhakeme gücüne dayalı olarak sorgulamayı hedeflemektedir (MEB, 2016). Öte yandan, eleştirel düşünmeyi diğer düşünme türlerinden ayıran belirleyici özellikler “önyargıların farkına varma, birincil ve ikincil kaynakları ayırt etme, çıkarımların nedenlerini analiz etme, varsayımları ve iddiaları ayırt etme, bir argümanın eksik taraflarını ve belirsizlikleri görmedir.” (Özden, 2005’den akt. Koç Erdamar ve Bengir Alphan, 2017, s. 788).

Görüldüğü gibi eleştirel düşünmenin birçok tanımı ve çok boyutlu kapsamı bulunmaktadır. Bu tanımlar genel olarak değerlendirildiğinde eleştirel düşünme; bireylerin durumlar karşısında amaçlı, bilinçli, kanıtlara dayalı, önyargılardan uzak, araştırma yaparak, muhakeme gücünü kullanarak ve yansıtıcı düşünerek doğru kararlar verme sürecini oluşturmaktadır. Yani, yukarıda da belirtildiği gibi bir hedefe yönelik dikkatli, planlı, mantıklı, önyargısız, araştırmaya dayalı ve yansıtıcı düşünerek karar verme süreçlerini içermektedir. İpşiroğlu’na (2002)

göre bu kapsamıyla eleştirel düşünme, “Düşünmenin en gelişmiş ve en ileri biçimidir. Çünkü eleştirel düşünme saplantısız, nesnel ve derinlemesine düşünme anlamına gelir. Bilginin üretilmesinde nitelikliyi niteliksizden, doğruyu yanlıştan ayırt etmemizi sağlar. Başboş bir düşünsel etkinlik değil, sorunların özüne inen, çeşitli açılardan irdeleyen, anlamaya çalışan, gerekirse karşı çıkabilen bir düşünce biçimidir.” (Akt. Tümkeya ve Aybek, 2008, s,388).

Eleştirel düşünmeyi öğrenen ve kullanan toplumlarda insanlar, karşılaştıkları problemlerle ilgili çözümlere yönelik hızlı bir şekilde mantıksal ve gerçekçi kararlar verebilirler (Akbiyık ve Seferoğlu, 2006). Çünkü modern dünyada iş hayatının ve günlük yaşamın önemli bir bölümünde karar vermeyi gerektiren süreçler yaşanmaktadır. Bu süreçlerin birçoğunda karar vermekte sorunlar yaşayabilmektedir. İşte bu noktada eleştirel düşünme becerileri bireylere yardımcı olacaktır. Çünkü karşılaştığımız problemleri mantıklı ve hızlı bir şekilde analiz edip karar vermek sorunun çözümünde oldukça önemlidir. Bu yüzden doğru kararların hızlı bir şekilde alınabilmesi için doğru analizlerin, çıkarımların ve değerlendirmelerin yapılması; gerekçelere dayalı yargılara varılması ve gerekirse kendisini de sorgulayarak yanlışların düzeltilmesi önem arz etmektedir (Akar ve Kara, 2016). Ancak bunun gerçekleşebilmesi için eleştirel düşünme becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi eleştirel düşünme amaçlı, akılcı, mantıklı, sistematik, sorgulayıcı, yansıtıcı bir şekilde yaklaşan ve bunun sonucunda doğru analizler, çıkarımlar ve değerlendirmeler yapılmasına, bu değerlendirme ve analizlerin sonuçlarına dayanarak yorumlama ve sonuç çıkarma gibi süreçlere sahip bir düşünme biçimidir (Erten ve Türkmen, 2018; Yalçın, 2018). Öte yandan Eleştirel düşünme;

“Bireylerin hızla gelişen ve değişen bu dünyada pasif ve edilgen bir konumdan, aktif ve etken bir konuma gelmesinin yegâne yoludur. Toplumlar, temel meta olarak kabul edilen bilginin üretilmesi ve bunun teknolojiye dönüştürülebilmesi için var olanı sorgulayan, bununla yetinmeyen ve daha iyiyi üretmeyi amaçlayan bireylere ihtiyaç duymaktadır. Toplumların ve devletlerin gelecekteki kaderini belirleyecek bu tip bireylerin niceliksel varlıkları olacaktır. Bu nedenle eleştirel düşünmenin hayatın her alanında yaygınlaştırılması bir zorunluluk haline gelmiştir.” (Erten ve Türkmen, 2018, s.1125).

Eleştirel düşünme becerilerinin yaygınlaştırılması için öncelikle yeni yetişen nesillere bu becerilerinin kazandırılması hem bir gereklilik hem de bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bu yüzden günümüzde dünyanın dört bir yanındaki eğitim-öğretim müfredat ve değerlendirme kılavuzlarına eleştirel düşünme becerileri dâhil edilmektedir. Bu bağlamda ülkemizde 2005 yılından itibaren yürürlüğe giren tüm ders programlarında kazandırılması gereken temel bir beceri olarak yer almaktadır. Fakat bir eğitim hedefi olarak eleştirel düşünme yeni bir şey değildir (Hitchcock, 2018). Eskiden beri var olan bir hedeftir. Ancak önceleri genellikle yükseköğretimde genel bir öğrenme hedefi olarak kabul edilirdi. Ama bu hedeflere ulaşmak için özel olarak belli bir öğretim metodu kullanılmamıştır. Durum böyle olunca da öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini kapsamlı bir şekilde edinmeleri pek sağlanamamıştır (Fitriani, Asy’ari, Zubaidah ve Mahanal, 2018, s.1) Ayrıca bu beceri, beceri eğitiminde erken yaşlardaki öğrenmelerin önemi göz önünde bulundurulduğunda, küçük

yaşlardan itibaren kazandırılması gereken bir beceridir. Çünkü erken yaşlardan itibaren edinilen becerilerin ve eğilimlerin kalıcılığı ve kullanılabilirliği daha fazladır.

Dolayısıyla eleştirel düşünme becerileri de kişinin doğuştan getirmediği ancak yaşantısında maruz kaldığı koşullar doğrultusunda geliştirdiği bir beceridir (URL1, 2020). Bu yüzden her yaşta kazanılabilir veya geliştirilebilir. Özellikle erken yaşlarda geliştirilip kullanılmaya başlanırsa daha etkili olur (Yağcı, 2008, s.39-48). Bu açıdan bakacak olursak eleştirel düşünmeye yönelik alt düşünme becerileri doğumdan sonra çocuğun düşünme yetisini elde ettiği dönemden itibaren kazanılmaya başlamaktadır. Dolayısıyla eleştirel düşünmenin de erken yaşlardan itibaren gelişmeye başladığı söylenebilir. Bu nedenle ilkokulun ilk yıllarından itibaren gerek aile gerekse de okul ortamında çocuğun maruz kaldığı koşullar eleştirel düşünme becerisinin ve eğiliminin geliştirilmesi açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu bağlamda eleştirel düşünmeye (veya eleştirel düşünmenin alt boyutlarına) yönelik kazanımlar incelendiğinde ilkokul birinci sınıftan itibaren tüm öğretim programlarına açık veya örtük şekilde yerleştirildiği ve bu kazanımların verilmesine yönelik öğretim faaliyetlerinin önerildiği görülmektedir. Ancak pek çok araştırmada, eleştirel düşünme becerisinin öğretilebilir olmasına ve tüm eğitim hedeflerinde yer almasına rağmen, bunun öğrencilerin etkili kullanacak şekilde yetişmelerinde yeterli olmadığı belirtilmektedir (Önal ve Erişen, 2019, s.67). Çünkü eleştirel düşünmenin bilişsel bileşenlerine sahip olmak bu beceriyi her şartta ve ortamda kullanmak için yeterli değildir (Fitriani, Asy'ari, Zubaidah ve Mahanal, 2018, s.1). Bireyin bu becerileri kullanabilmesi için uygun eleştirel düşünme eğilimine de sahip olması gerekir (Bell ve Loon, 2015, s. 120). Çünkü bu becerilerin kullanılmasına katkıda bulunan veya engel olan faktörlerin başında eleştirel düşünme eğilimi gelmektedir (Hitchcock, 2018). Eleştirel düşünme eğilimi, eleştirel düşünmeyi kullanarak problemlerle ilgilenmek ve kararlar almak için tutarlı bir iç motivasyon olarak tanımlanabilir (Bell ve Loon, 2015, s. 120).

Eğitim araştırmacıları, genellikle eleştirel bir düşünür olmaya nedensel olarak katkıda bulunan zihin alışkanlıkları ve tutumlar için "eğilimler" terimini kullanırlar (Hitchcock, 2018). Bu bağlamda Facione (2000), insan eğilimlerini, "... bireyin kişilere, olaylara veya koşullara karşı alışılmış ancak yine de potansiyel olarak biçimlendirilebilir (değiştirilebilir, geliştirilebilir) şekillerde hareket etme veya bunlara yanıt verme konusundaki tutarlı içsel motivasyonu" olarak tanımlamaktadır (Akt. Broadbear, Jin ve Bierma, 2005, s.8); Bu bağlamda eğilim, birinin bir şey yapma motivasyonu ve alışkanlığıdır. Eleştirel düşünme eğilimi ise sorunları etkili bir şekilde çözmek ve düşünmenin bir ürünü olarak kararlar almak için kişinin inançlarına veya eylemlerine entegre edilen bir nitelik veya zihin alışkanlığıdır (Fitriani, Asy'ari, Zubaidah ve Mahanal, 2018, s.1-2).

Eleştirel düşünme eğilimi bu nedenle, düşünmenin duygusal boyutunu temsil eder ve yaşam olaylarına, bağlamlara ve koşullara yanıt olarak kişinin rutin düşünme biçimlerini şekillendirir (Broadbear, Jin ve Bierma, 2005, s.9). Öte yandan eleştirel düşünme eğilimleri, kişinin kendi bakış açısına alternatif bakış açılarını değerlendirmeye istekli olması anlamında açık fikirlilik, hem bir başlangıç hem de içsel bir eğilimdir (Hitchcock, 2018). Bu nedenle eleştirel düşünme eğilimleri, eleştirel düşünme faaliyetinin öncüleri ve kapılarıdır. Çünkü düşük bir eğilimin problem çözmeye, çözümlere ve karar vermeye yol açan anlamlı eleştirel düşünceyle

sonuçlanması daha az olasıyken, yüksek bir eğilimin bu sonuçlara yol açması daha olasıdır (Bell ve Loon, 2015, s. 120). Bu bağlamda önemli sayıda literatür, eleştirel düşünme eğilimlerinin, insanların eğitimlerinde ve yaşamlarında kendilerine sunulan sorunlara tepkilerini büyük ölçüde şekillendirdiği sonucunu desteklemektedir (Broadbear, Jin ve Bierma, 2005, s.8).

Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimi veya tutumu, eleştirel düşünebilmek ve doğru kararlar verebilmek için önemli bir başlangıç koşuludur. Ayrıca bireyi eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye de teşvik eder. Bu görüş doğrultusunda eleştirel düşünme eğilimleri ile eleştirel düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Zaten pek çok çalışmaların sonuçları da, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile eleştirel düşünme performansları arasında pozitif ve oldukça anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Fitriani, Asy'ari, Zubaidah ve Mahanal, 2018, s.1-2). Bu yüzden özünde, düşünme eğilimleri zayıfsa, güçlü düşünme becerilerinin gelişmesi pek olası değildir (Broadbear, Jin ve Bierma, 2005, s.9). Çünkü eleştirel düşünme eğilimleri, bir çocukta ilk oluşumları için motivasyona ihtiyaç duyarlar. Buna paralel olarak çocuklar geliştikçe eğilimin sürdürülmesinde de alışkanlığın gücü giderek önem kazanacaktır. Bu yüzden eleştirel düşünme eğilimini erken yaşlarda edinmiş olan insanlar, daha sonra beceriyi elde etmek ve kullanmak için genellikle daha iyi motive olabilirler (Ennis, 1996, s.166-167). Bu nedenlere dayanarak araştırmalar, doğası gereği bağlantılı olduklarından dolayı hem eleştirel düşünme becerilerinin hem de eleştirel düşünme eğiliminin birlikte geliştirilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir. Hatta eleştirel düşünme eğilimlerinin tutumsal, tepkisel ve alışkanlıklara bağlı olması sebebiyle gelişmelerinin eleştirel düşünme becerilerinden daha erken başladığını daha uzun sürebileceğini belirtmektedirler (Bell ve Loon, 2015, s. 120). Bu açıdan değerlendirildiğinde, çocuğun eleştirel düşünme eğilimlerinin de ilk olarak ailede gelişmeye başladığı söylenebilir.

Bilindiği gibi, çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı -özellikle erken yaşlarda- onun tüm gelişim alanlarının temelini oluşturmaktadır. Yani ebeveynlerin çocuklarına erken yaşlarda gösterdikleri tutum, davranış ve eğilimler onların tutum, davranış ve eğilimlerinin gelişmesini derinden etkilemektedir (Yavuzer, 2011, s.132-134). Kağıtçıbaşı'na göre ana-baba, çocukların tutum, davranış ve eğilim geliştirmelerinde etkili olan ilk kaynaktır. Çünkü çocuklar bu özelliklerinin çoğunu ebeveynlerini sosyal öğrenme ilkeleri çerçevesinde (gözlemleyerek, rol model alarak veya taklit ederek) edinirler. Yani çocuklar erken yaşlarda genellikle ebeveynlerinin dışı vurduğu tutum, davranış ve eğilimlerini benimseyerek kendi özelliklerini geliştirirler (Onat, 2010, s.28). Bu durum elbette çocukların eleştirel düşünme eğilimlerinin gelişmesini de önemli düzeyde etkileyecektir. Örneğin, katı ve otoriter bir ortamda yetişen çocuğun eleştirel düşünmeye eğilim geliştirmesi pek de mümkün görünmemektedir. Bu nedenle eleştirel düşünme eyleminin gerçekleşmesi ve eğiliminin gelişmesi için öncelikle demokratik bir ortamın oluşması ve kişinin kendini rahat hissetmesi gerekmektedir. Aksi durumlarda birey, otoritenin istekleri doğrultusunda kısıtlamaya gidecek ve haliyle de eleştirel düşünme yeterince gerçekleşmeyecektir. Dolayısıyla çocuğun küçük yaşlardan itibaren algıladığı anne ve baba tutumu, onun eleştirel düşünme eğilimini de etkileyecektir.

Yaygın ana-baba tutumları hakkında birçok araştırma yapılmış ve belli başlıklarda toplanmıştır. Bunlar; baskılı ve otoriter tutum, aşırı hoşgörölü ve gevşek tutum, dengesiz ve kararsız tutum, koruyucu tutum, ilgisiz tutum, güven verici demokratik tutum, reddedici tutum ve mükemmeliyetçi tutumdur (Çetinkaya, 2020, s.71). Bu tutumlardan en çok bilinen ve gelenekselci olarak adlandırılan otoriter, katı, kuralcı, taviz vermeyen, yaptırımlar uygulayan veya bunun tam tersi modern olarak adlandırılan özgürlükçü ve demokratik aile tipidir (Sayar ve Bağlan, 2017, s.125-126). Bu aile tipleri çocukların tutum, davranış ve eğilimlerini büyük ölçüde etkilemektedir. Özellikle de anne ve babasının tutum, tavır ve davranışları doğrudan doğruya kendi kişiliğini oluştururken düşünme biçimi ve eğilimleri de gelişmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmalara göre demokratik ailelerde yetişen çocukların baskıcı ailelerde yetişen çocuklara göre eleştirel düşünme eğilimlerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca bu araştırmalarda, demokratik ortamlarda yetişen çocuklar daha yaratıcı fikirleri ortaya koyma, bu fikirlerini ifade etme becerisi ve kendini kontrol etme yetisi gelişmişken, baskıcı aile ortamında büyüyen çocuklarda inatlaşma ve düşüncelerini ifade etme becerisinde zorlanma görülmektedir (Yavuzer, 2011, s.131-132).

Literatür incelendiğinde ana baba tutumlarının eleştirel düşünme üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. Bunlardan Yılmaz Öznelçi (2012) tarafından yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisini etkileyen çeşitli değişkenler incelenmiş ve sonuç olarak, eleştirel düşünmeyi birinci dereceden yordayan etkenin ana baba tutumları olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde Begde ve Özyürek (2016) tarafından yapılan araştırmada ise okul öncesi çocuklarda ana-baba tutumlarının problem çözme becerisi üzerinde etkililiğini vurgulamıştır. Fakat okul öncesi veya ilkököl seviyesinde, çocuklar tarafından algılanan ana baba tutumlarının onların eleştirel düşünme eğilimleri üzerine etkisi ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmada, "İlkoköl dördüncü sınıf öğrencilerinin kendilerine yönelik olarak algıladıkları genel ana-baba tutumları ve bu tutumların eleştirel düşünme eğilimleri üzerine etkilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır."

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

İlköğretim 4.sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile algılanan ana baba tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya konmak amacıyla yapılan bu çalışma, ilişkisel desenle modellenmiştir. Çünkü birden fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve bağlantıları incelemeyi amaçlayan araştırmalar ilişkisel tarama olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2020, s.24). Çalışmada algılanan ana baba tutumları bağımsız değişken; eleştirel düşünme eğilimi ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kayseri iline bağlı bir belde, bir ilçe, bir özel okul ve bir il merkezindeki okul olmak üzere dört ilkökölün 4. sınıf öğrencilerinden toplam 178 katılımcı oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme kullanılmıştır.

Uygulanan bu örnekleme yöntemi, araştırmacının sınırı belirlenmiş evrende homojen tabakanın oluşması ve seçilen örneklemlerin birleştirilmesiyle daha kesin sonuçlar alınmasına yardımcı olmaktadır (Kılıç, 2013).

Verileri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Polat (1986) tarafından geliştirilen ve Umucu Alpoğuz (2014) tarafından ilkokul öğrencilerine uyarlanan “Ana-baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği” ve Akar ve Uluçınar (2020) tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği”ne yer verilmiştir.

Eleştirel düşünme eğilimi ölçeği: Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemek amacıyla Akar ve Uluçınar (2020) tarafından ilkokul öğrencileri için geliştirilen, 4’lü likert tipi, 18 maddelik “Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, eleştirel düşünmeye yönelik “şüphencilik”, “merak”, “açık fikirlilik”, “yanlılık” olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Uygulama sürecinde ölçek maddeleri öğrencilerin anladığından emin olmak için uygulayıcı tarafından okunmuş ve öğrencilerin anlamaları kontrol edilmiştir. Ölçekteki maddelerin yorumlanmasında “hiçbir zaman” seçeneğinden başlanarak “her zaman” seçeneğine doğru 1,2,3,4 şeklinde puanlanmış ve veri girişleri yapılmıştır. Olumsuz ifadelerin veri girişinde ise ters yönde (4,3,2,1 şeklinde) kodlama yapılmıştır. Veriler girildikten sonra puanların ortalamaları alınmıştır.

Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğinin bu araştırma için Cronbach Alpha değeri (Araştırmaya katılan 178 ilkokul 4. sınıf öğrencisinden elde edilen veriler sonucunda), ölçeğin tamamı için 0.716 bulunmuştur. Dolayısıyla bu çalışmadaki örneklem grubu için kullanılabilir bir ölçektir.

Ana-baba tutumunu değerlendirme ölçeği: Öğrencilerin algıladıkları ana-baba tutumlarının ölçülmesi amacıyla Polat (1986) tarafından geliştirilen ve Umucu Alpoğuz (2014) tarafından ilkokul öğrencilerine (2, 3, 4 ve 5. sınıflara) uyarlanan “Ana-baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, öğrencilerin anne ve babalarının kendilerine yönelik tutumlarını değerlendirmek üzere 12 maddelik demokratik 14 maddelik otoriter boyut olmak üzere toplam 26 maddeden oluşmaktadır. 1,3,5,7,9,10,12,16,18,19,20,24 maddeler demokratik tutumla ilişkili, 2,4,6,8,11,13,14,15,17,21,22,23,25,26 maddeler otoriter tutum maddeleri olarak belirlenmiştir. Ölçekte kritik değer olarak; anneler için 8, babalar için 9 puan belirlenmiştir. Annelerin 8, babaların 9 puan ve üzerinde almaları onların otoriter tutum sergilediğini, 8/9 puan altında almaları ise demokratik tutum sergilediklerini göstermektedir. Ölçekte okunulan cümle babanın yaptığı davranışa benziyorsa kutucuktaki “Babamın Davranışına benziyor” seçeneğine çarpı (X) koyarak; babanın yaptığı davranışa benzemiyorsa “Babamın Davranışına Benzemiyor” seçeneğine çarpı (X) koyarak işaretleme yapılmaktadır. Aynı cümleler anneler için de düşünerek işaretleme yapılmaktadır.

Veri girişi yapılırken öğrencilerin anne ve babalarını demokratik olarak algılamalarını ölçen yanıtlara “0”, otoriter olarak algılamalarını ölçen yanıtlara da “1” puan verilmiştir. Böylece kaç yanıtın demokratik, kaç yanıtın otoriter olduğu belirlenmiştir. Ters sorularda tam tersi puanlama yapılmıştır. Belirlenen yanıtların adet sayısına göre anne ve babalar, 8/9 kriter puan dikkate alınarak demokratik ya da otoriter olarak kabul edilmiştir. Daha sonra, yanıtların satır toplamları alınarak puanı 8 ve 8 üstü olan anneler otoriter olarak “1”, 8 altı olan anneler

de demokratik olarak "0", anne oran sütununa her bir öğrenci için işlenmiştir. Aynı uygulama babalar için de yapılarak satır toplamları 9 ve 9 üstü olan babalar otoriter olarak "1", 9 altı olanlar da demokratik olarak "0" baba oran sütununa işlenmiştir.

Ana-Baba Tutumunu Değerlendirme Ölçeğinin bu araştırma için Cronbach Alpha değeri (Araştırmaya katılan 178 ilkokul 4. sınıf öğrencisinden elde edilen veriler sonucunda), baba tutumu için 0.744; anne tutumu için 0.706 bulunmuştur. Dolayısıyla bu çalışmadaki örneklem grubu için kullanılabilir bir ölçektir.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler sayısal olarak girilmiş ve analize tabii tutulmuştur. Bu süreçte ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin algıladıkları ana-baba tutumları ve eleştirel düşünme eğilimlerinin belirlenmesinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{x}$) ve standart sapma (s) hesaplamaları yapılmıştır. Daha sonra algılanan ana baba tutumları ile öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri arasında nasıl bir ilişkinin olduğunun belirlenmesi için gruplar arası karşılaştırmalardan yararlanılmıştır. Bu süreçte öncelikle normallik testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre *Kolmogorov-Simornov*= $p<0.05$ ve *Shapiro Wilk*= $p<0.05$ olduğu için grupların normal dağılım göstermediğine karar verilerek non-parametrik testlerden yararlanılmıştır. Dolayısıyla algılanan otoriter ana-baba tutumları olan öğrenciler ile algılanan demokratik ana-baba tutumları olan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin arasındaki ortalama puan farklılığının anlamlılık düzeyinin belirlenmesi için Mann-Whitney U Testi uygulanmış; Algılanan ana-baba tutumları ile öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinde ise değişkenlerin Spearman sıra farkları korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Çalışmada ilk olarak öğrencilerin kendilerine yönelik olarak algıladıkları genel ana-baba tutumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte kullanılan ölçeğin içeriği doğrultusunda, öğrencilerin demokratik ve otoriter olarak algıladıkları anne ve baba tutumlarına ilişkin veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin Kendilerine Yönelik Algıladıkları Ana-Baba Tutumlarına İlişkin Veriler

Algılanan Baba Tutumu	f	%	$\bar{X}$	S
Otoriter	52	29.2	11.769	2.661
Demokratik	126	70.8	4.539	1.870
Algılanan Ana Tutumu	f	%	$\bar{X}$	S
Otoriter	63	35.4	10.619	2.580
Demokratik	115	64.6	4.321	1.667

Tablo 1. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %29.2'sinin (52 öğrenci) babalarını otoriter olarak algıladıkları görülürken, %70.8'inin (126 öğrenci) demokratik olarak algıladıkları görülmüştür. Ayrıca otoriter babaların, otoriter olma düzeylerinin aritmetik ortalaması 11.769 (9-26 aralığında, yükseldikçe daha otoriter) bulunurken; demokratik babaların, demokratik olma düzeylerinin aritmetik ortalaması 4.539 (0-8 aralığında, düştükçe daha demokratik) bulunmuştur. Öte yandan aynı öğrencilerin %35.4'ü (63 öğrenci) annelerini otoriter

olarak algılarken, %64.6'sı (115 öğrenci) demokratik olarak algılamaktadır. Annelerin otoriter ve demokratik olma düzeylerine bakıldığında ise otoriter annelerin ortalama 10.619 (8-26 aralığında, yükseldikçe daha otoriter) düzeyinde otoriter; demokratik annelerim, 4.321 (0-7 aralığında, düştükçe daha demokratik) düzeyinde demokratik oldukları görülmektedir.

Bu bulgulardan çıkan sonuca göre örnekleme yer alan ana ve babaların yaklaşık olarak üçte birinin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumların otoriter olarak algılandığı, üçte ikisinin ise demokratik olarak algılandığı görülmektedir. Algılanan bu otoriter ve demokratik ana baba tutumlarının öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini etkileyip etkilemediğini tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte önce ana baba tutumlarını demokratik ve otoriter olarak algılama durumlarına göre Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden alınan ortalama puanlar belirlenmiş ve daha sonra bu veriler, Mann-Whitney U ve Korelasyon analizi gibi analizlere tabi tutulmuştur.

Tablo 2. Ana Baba Tutumlarını Demokratik ve Otoriter Olarak Algılama Durumlarına Göre Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden Alınan Ortalama Puanlar

Algılanan Ana Baba Tutumu	Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Betimsel Verileri		
Baba Tutumu	N	$\bar{X}$	S
Otoriter	52	2.69	.400
Demokratik	126	2.85	.410
Ana Tutumu	N	$\bar{X}$	S
Otoriter	63	2.73	.397
Demokratik	115	2.84	.417
Hem Ana Hem Baba Tutumu	N	$\bar{X}$	S
Otoriter	38	2.71	.409
Demokratik	101	2.87	.416

Tablo 2. incelendiğinde, baba tutumlarını demokratik ve otoriter olarak algılama durumlarına göre Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nden alınan ortalama puanlar arasında demokratik algılama durumları lehine 0.16 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Aynı şekilde ana tutumları incelendiğinde ise yine demokratik algılama durumları lehine 0.11 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Öte yandan hem ana, hem de baba tutumlarının her ikisini de demokratik olarak algılama lehine 0.16 puanlık bir görülmektedir. Bu bulgulara göre çocuklarına karşı demokratik tutum sergileyen ana babaların çocuklarının eleştirel düşünme eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca hem annesinin, hem de babasının tutumlarını demokratik olarak algılayan çocukların ortalama da (2.87'lik bir ortalamayla) en yüksek eleştirel düşünme eğilimlerine sahip oldukları görülmektedir. Ancak bu farkların anlamlı olup olmadıkları analiz edildiğinde; baba tutumlarındaki farkın anlamlı olduğu, ana tutumlarındaki farkın anlamsız olduğu, hem ana hem de baba tutumlarındaki farkın ise anlamlı olduğu görülmüştür. Bu analizlere yönelik bulgular Tablo 3 ve Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puan Ortalamalarının Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Analizi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Demokratik	126	95.72	12061	2492.00	.012
Otoriter	52	74.42	3870		

$p < 0.05$

Tablo 3'te de görüldüğü gibi otoriter ve demokratik baba tutumları arasındaki fark Mann-Whitney U Testi ile test edildiğinde; $U = 2492.00$, $p < 0.05$ bulunmuştur. Bu bulgular, sıra ortalamaları dikkate alındığında, demokratik baba tutumları lehine anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, babalarının tutumlarını demokratik olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri, otoriter olarak algılayan çocuklara göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Tablo 4. Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puan Ortalamalarının Algıladıkları Ana Tutumlarına Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Analizi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Demokratik	115	94.96	10920.5	2994.500	.056
Otoriter	63	79.53	5010.5		

$p > 0.05$

Tablo 4'te de görüldüğü gibi ana tutumlarını otoriter ve demokratik olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimlerine yönelik puanları Mann-Whitney U Testi ile test edildiğinde; $U = 2994.500$, $p > 0.05$ bulunmuştur. Bu sonuç, otoriter ve demokratik gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Yani annelerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile otoriter olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Peki, ana-baba tutumlarının her ikisini de demokratik veya otoriter olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri arasında nasıl bir fark vardır? Tablo 5'te hem ana, hem de baba tutumlarının her ikisini de demokratik olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile her ikisini de otoriter olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 5. Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puan Ortalamalarının Algıladıkları Hem Ana, Hem De Baba Tutumlarına Göre Farklılığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Analizi

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Demokratik	101	74.63	7537.5	1451.500	.027
Otoriter	39	57.70	2192.5		

$p < 0.05$

Tablo 5 incelendiğinde, Mann-Whitney U Testi verilerine göre ($U = 1451.500$, $p < 0.05$) demokratik ana baba tutumları lehine anlamlı bir fark olduğunu görülmektedir. Yani, hem ana, hem de baba tutumlarının her ikisini de demokratik olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri, her ikisini de otoriter olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimlerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Yukarıdaki bulgular göz önünde bulundurularak algılanan ana baba tutumları ile öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu tespit etmek için Spearman sıra farkları korelasyon katsayıları (verilerin normal dağılım göstermediği ve değişkenlerin sıralı ölçeklerle elde edildiği için) hesaplanmış ve bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Değişkenlerin Korelasyon Katsayıları

	N	X	S	1	2	3
1-Eleştirel Düşünme Eğilimi	178	2.80	0.41	1		
2-Baba Tutumu	178	6.65	3.92	-,249**	1	
3-Ana Tutumu	178	6.55	3.63	-,167*	754**	1

*p< .05; **P<.01

Tablo 6'daki eleştirel düşünme eğilimleri puan ortalamaları ile algılanan baba tutumu puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucu incelendiğinde; $r = -0.249$, $p < 0.01$ ($p = .001$) çıkmıştır. Bu sonuca göre Eleştirel düşünme eğilimleri ile algılanan baba tutumları arasında zayıf düzeyde ($r = 0.200 - 0.400$ arası zayıf korelasyon), negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yani algılanan baba tutum puanları yükseldikçe (bu puanların yükselmesi otoriterleşmeyi, düşmesi ise demokratikleşmeyi göstermekte idi) çocukların eleştirel düşünme eğilimleri anlamlı bir şekilde düşmektedir.

Eleştirel düşünme eğilimleri puan ortalamaları ile algılanan ana tutumu puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucu incelendiğinde ise $r = -0.167$, $p < 0.05$ ($p = .026$) çıkmıştır. Bu sonuca göre eleştirel düşünme eğilimleri ile algılanan ana tutumları arasında çok zayıf düzeyde ($r = 0 - 0.200$ arası ya da korelasyon yok), negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Burada da annelerin otoriterleşme düzeyleri arttıkça çocukların eleştirel düşünme eğilimleri düşmektedir. Ancak bu etki anlamlı olsa da oldukça düşüktür.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada ilkökul 4.sınıf öğrencilerinin algılanan ana baba tutumlarının eleştirel düşünme becerilerine etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin algıladıkları baba tutumlarının % 29.2'si otoriter %70.8'i demokratik (babaların, otoriter olma düzeylerinin aritmetik ortalaması 11.769; demokratik olma düzeylerinin aritmetik ortalaması 4.539 bulunmuştur), algıladıkları ana tutumunun ise %35.4'ü otoriter, %64.6'sı demokratik (otoriter annelerin ortalama 10.619 düzeyinde otoriter; demokratik annelerin, 4.321 düzeyinde demokratik tutum sergiledikleri bulunmuştur) olarak bulunmuştur. Bu sonuç, öğrencilerin çoğunluğunun (yaklaşık üçte ikisinin) annesini ve babasını demokratik olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu bağlamda Onat (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, lise birinci sınıf öğrencilerinin çoğunluğunun anne (%63.5'inin) ve babalarını (%61'inin) demokratik olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Fakat Alpoğuz, ve Şahin (2014), ilkökul öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun (%59'unun) babalarının tutumlarını demokratik olarak algıladıklarını (bu çalışmada da babaların, otoriter olma düzeylerinin aritmetik ortalaması 12.63; demokratik olma

düzeylerinin aritmetik ortalaması 5.36 bulunmuştur); annelerini ise (%51'inin) otoriter olarak algıladıklarını (otoriter annelerin ortalama 11.81 düzeyinde otoriter; demokratik annelerin, 5.03 düzeyinde demokratik tutum sergiledikleri görülmüştür) bulmuşlardır. Bu sonuçlar, babaların annelere göre otoriter tutum sergileme derecelerinin daha yüksek olduğunu gösterirken; annelerin ise babalara göre daha yüksek derecede demokratik tutumlar sergilediklerini göstermektedir. Ancak çocuklarına karşı (ilkokul çağlarında) demokratik tutum sergileyen babaların sayısı, demokratik tutum sergileyen annelerden daha fazladır.

Ana-baba tutumlarını demokratik ve otoriter olarak algılama durumlarına göre eleştirel düşünme eğilimleri incelendiğinde; ana veya baba tutumlarını demokratik olarak algılayanların eleştirel düşünme eğilim puanlarının, otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca anne ve babanın her ikisinin de tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin ortalamada en yüksek eleştirel düşünme eğilimi puanına sahip oldukları görülmüştür. Tümkaya ve Aybek (2008, s.394) tarafından, üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri üzerine yapılan araştırmada da, ebeveynlerinin her ikisinin de tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin en yüksek düzeyde eleştirel düşünme ortalamalarına sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Zincirli (2014) tarafından, Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile anne-babanın demokratik tutum algıları arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yine aynı şekilde Yılmaz Özelçi'nin (2012), sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarını etkileyen faktörlere yönelik yaptığı bir çalışmada da, anne-baba tutumunun ve çocuk yetiştirme stiline otoriter olarak algılanmasının eleştirel düşünme eğilimini düşürdüğü, demokratik olarak algılanmasının ise yükselttiği görülmüştür. Bu sonuçlardan yola çıkarak, çocukların eleştirel düşünme eğilimlerinin, ebeveynlerin (özellikle her ikisinin de) demokratik tutum sergilediği ortamlarda daha fazla geliştiği anlaşılmaktadır. Fakat Demir ve Ayberk'in (2014, s.133) "Lise öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi" adlı çalışmalarında, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri puanlarında algılanan ana baba tutumlarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını belirttikleri görülmüştür. Ancak konuyla ilgili literatür incelendiğinde, yapılan çok sayıdaki araştırma bulgusu ve açıklamada genel eğilim, ebeveyn tutumunun düşünme eğilimleri üzerinde önemli derecede etkili olduğu yönündedir. Buna paralel olarak literatürde, özellikle demokratik ortamlarda yetişen çocukların kısıtlanmadığı için bağımsızlıklarını daha erken ve rahat bir şekilde kazandığı, düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edebildiği, olaylara farklı açılardan bakabildiği ve böylece düşünme beceri ve eğilimlerinin daha iyi geliştiğine yönelik pek çok bulgu ve açıklamalara rastlanmaktadır. Nitekim bu çalışmada da demokratik tutum sergilenen ailelerde yetişen ilkököl öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca algılanan ana-baba tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Yani bu çalışmanın korelasyon analizi sonuçlarına göre de ebeveynlerin otoriterleşme düzeyleri arttıkça çocukların eleştirel düşünme eğilimleri düşmekte; Demokratikleşme düzeyleri arttıkça çocukların eleştirel düşünme eğilimleri yükselmektedir.

Öte yandan araştırma bulguları incelendiğinde, algılanan demokratik ve otoriter baba tutumları ile algılanan demokratik ve otoriter ana tutumlarının ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Ancak bu ana-baba tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri karşılaştırıldığında, baba tutumunu demokratik olarak

algılayanların eleştirel düşünme eğilimlerinin, otoriter olarak algılayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu; fakat ana tutumunu demokratik olarak algılayanların eleştirel düşünme eğilimlerinin, otoriter olarak algılayanlardan daha yüksek olmasına rağmen anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ayrıca hem ana, hem de baba tutumlarının her ikisini de demokratik veya otoriter olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri karşılaştırıldığında da yaklaşık baba tutumları düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Yani hem ana, hem baba tutumlarının her ikisini de otoriter olarak veya demokratik olarak algılayan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri üzerinde de algılanan baba tutumlarının etkisi kadar anlamlı bir etki görülmektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak algılanan ana ve baba tutumları ile öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri arasında nasıl bir korelasyon olduğunu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Korelasyonla ilgili sonuçlara bakıldığında öğrencilerin algıladıkları baba tutumu yükseldikçe yani otoriterleşme arttıkça eleştirel düşünme eğiliminin düştüğü; azaldıkça yani otoriterleşme azaldıkça eleştirel düşünme eğiliminin arttığı görülmüştür. Ana tutumuna baktığımızda da annelerin otoriterleşme düzeyleri arttıkça çocukların eleştirel düşünme eğilimleri düşmektedir. Fakat annelerin bu etkisi oldukça zayıf olduğu görülmüştür. Bu bulgular göz önünde bulundurularak, baba tutumunun öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir. Fakat bu bağlamda Yılmaz Özelci (2012, s.25) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye yönelik tutumlarının, babanın çocuk yetiştirme stillerinden elde ettikleri puanların annenin çocuk yetiştirme stiline göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu, çalışmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Bunun nedeni, toplumumuzda ilkökul çağlarındaki çocuklar için annenin otoriter olsa da daha affedici ve şefkatli olarak algılanması olabilir. Onat'a (2010 s. 141) göre de toplumumuzda genellikle, çocuk bakımıyla annelerin ilgilenmesi ve daha yakın ilişki içinde olması, onların daha hoşgörülü ve koruyucu olmalarına, babaların da geri planda kalmasına neden olmaktadır. Bu durum annelerin kuralları esnetebilirken, babaların daha katı olmalarına neden olabilir. Dolayısıyla, derinlemesine bir yorum yapabilmek için incelenen araştırmalar içerisinde sadece ana tutumunun veya baba tutumunun etkisine yönelik detaylı çalışmalara pek rastlanmamıştır. Çünkü araştırmalar genellikle ana-baba tutumlarının etkisini birlikte ele almaktadırlar.

Nitekim sonuç olarak, araştırma verilerinin de ortaya koyduğu gibi demokratik ailelerde yetişen çocukların eleştirel düşünme eğilimleri daha yüksektir. Özellikle de hem anne hem de babanın demokratik olduğu aile ortamlarında yetişen çocuklarda eleştirel düşünme eğilimi en yüksek çıkmıştır. Bu sonuçlar, eleştirel düşünme eğiliminin oluşması ve gelişebilmesi için çocukların erken yaşlardan itibaren ebeveynlerin her ikisinin de demokratik tutum ve davranışlar sergilediği aile ortamlarında yetişmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Öte yandan bu sonuç, demokratik aile ortamının çocukların düşünme beceri ve eğilimlerini geliştirdiğini gösteren araştırmaları destekler niteliktedir. Ayrıca literatürde (ana-baba tutumlarının genellikle birlikte ele alınması nedeniyle), sadece annelerin veya babaların çocuklarının eleştirel düşünme eğilimlerine etkilerine yönelik yapılan araştırmaların az sayıda olması, bu etkinin tam olarak anlaşılmasına sebep olmaktadır. Bu çalışmada, babaların çocuklarının eleştirel düşünme eğilimlerinin gelişmesi üzerinde ne kadar önemli rol oynadığı da ortaya çıkmıştır.

ÖNERİLER

Sonuç olarak, algılanan ebeveyn tutumlarının çocukların eleştirel düşünme eğilimleri üzerinde anlamlı bir şekilde etkili olduğu görülmektedir. Bu yüzden çocukların eleştirel düşünme becerilerinin oluşması ve gelişmesi (bu durum, problem çözme ve doğru karar verme süreçlerinde de etkilidir) için öncelikle ebeveynlerin her ikisinin de demokratik tutum ve davranışlar sergilemeye özen göstermeleri ve çocuklarının düşüncelerini özgürce ifade etmeye teşvik etmeleri önerilir.

Bilindiği gibi eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesi, eğitimin temel hedefleri içerisinde yer almaktadır. Fakat bu becerinin geliştirilmesinde okullar tek başına yeterli görülmemektedir. Bu araştırma sonucunda da vurgulandığı gibi çocukların eleştirel düşünebilen bireyler olarak yetişmesinde, ebeveynlerin sergilediği demokratik tutum ve davranışların önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu yüzden öncelikle, ailelere bu konunun önemini anlatılması için uygun programlar hazırlanması ve uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu süreçte özellikle çocukların, evde düşüncelerini özgürce söyleyebilecekleri demokratik bir atmosferin oluşturulması için yapılması gerekenlerin anlatılması önerilir.

Bu çalışmanın sonuçlarından biri de çocukların eleştirel düşünme eğilimleri üzerindeki ebeveyn etkisinin önemli bir bölümünü algılanan baba tutumlarının oluşturduğudur. Bu yüzden otoriter davranma eğilimde olan babaların davranışlarının çocuklarının üzerindeki etkisini bilerek hareket etmeleri önerilir. Ayrıca çocuklarıyla fazla etkileşimde bulunamayan babalarla çocuklarının, fikirlerini özgürce ifade edecekleri demokratik ortamların oluşturup etkinlik saatleri belirlenerek baba çocuk etkileşimi artırılabilir.

Bu çalışmada, ilkökul çocuklarının eleştirel düşünme eğilimlerinin sadece demokratik ve otoriter ana-baba tutumu ile ilişkisine bakılmıştır. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda, koruyucu, ilgisiz, gevşek, dengesiz, kararsız vb. ana-baba tutumları ile eleştirel düşünme eğilimlerinin ilişkisine bakılabilir. Ayrıca demokratik, otoriter, koruyucu ve ilgisiz ebeveyn tutumlarının diğer düşünme becerileri (yansıtıcı-yaratıcı-metabilışsel) üzerine etkilerine de bakılabilir. Öte yandan bu çalışma, belli bir ilde, sınırlı sayıda ilkökul öğrencisiyle yapılmıştır. Daha kapsamlı veri toplamak ve farklı bölgelerdeki sonuçları da değerlendirmek için çalışmanın örneklemini genişletilebilir.

Etik Metni

Bu çalışma, araştırma ve yayın prensipleri ile etik ölçütler gözetilerek hazırlanmıştır. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu'nun 197 karar sayılı Etik Kurul Onayı ile Kayseri Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün E-47882400-602.04.01-29756423 sayılı araştırma izin olurları alınmıştır. Hazırlanan makale kapsamında ortaya çıkabilecek araştırma etiğine ilişkin sorumluluk yazarlara aittir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: 1. yazarın makaleye katkı oranı %50; 2. yazarın makaleye katkı oranı %50'dir.

KAYNAKÇA

- Akar, C. & Kara, M. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1339- 1355.
- Akar, C. & Uluçınar, U. (2020). İlkokul öğrencileri için eleştirel düşünme eğilimi ölçeği geliştirme çalışması: Geçerlilik ve güvenilirlik analizi. 4. *Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS 2020)*, 03-06 Eylül.
- Akbıyık, C. & Seferoğlu, S. S. (2006). *Eleştirel düşünme eğilimleri ve akademik başarı*. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3 (32), 90-99.
- Alpoğuz, D. & Şahin, A. (2014). Demokratik veya otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2 (3), 53-67.
- Begde Z. & Özyürek A. (2016). *Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerisine etkisi*. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 5 (1), 204-232.
- Bell, R. & Loon, M. (2015) The impact of critical thinking disposition on learning using business simulations. *The International Journal of Management Education*, 13(2), 119–127. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijme.2015.01.002>
- Broadbear, J.T., Jin, G. & Bierma, T.J. (2005). Critical Thinking Dispositions Among Undergraduate Students During Their Introductory Health Education Course. *The Health Educator*, 37 (1), 8-15. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ717813.pdf>
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28. Baskı), Pegem Akademi.
- Çetinkaya, B. (2020). *Çocuğun kişilik gelişiminde anne baba rolü* (2. Baskı), Pegem Akademi.
- Demir R. & Ayberk B. (2014). Lise öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 122-140
- Ennis, R.H. (1996). Critical thinking dispositions: Their nature and assessability. *Informal Logic*, 18 (2 & 3), 165-182. DOI: <https://doi.org/10.22329/il.v18i2.2378>
- Erten, Ş. & Türkmen, İ. (2018). Bilgi toplumunda eleştirel düşünmenin gerekliliği. III. *Ines Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi (28 Nisan – 01 Mayıs) Tam Metin Kitabı* (ss. 1124-1128).
- Fitriani, H., Asy'ari, M., Zubaidah, S. & Mahanal, S. (2018). Critical Thinking Disposition of Prospective Science Teachers at IKIP Mataram, Indonesia. *Journal of Physics: Conference Series 1108 (MISEIC, 2018)*. DOI: [10.1088/1742-6596/1108/1/012091](https://doi.org/10.1088/1742-6596/1108/1/012091)
- Hitchcock, D. (2018). Critical Thinking. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/critical-thinking/> Erişim Tarihi: 25.10.2021
- Kaya, H. (2006). Eleştirel düşünme ve soru sorma. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 14 (56), 71-78.
- Kılıç, S. (2013). Örneklem yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3 (1), 44-46 DOI: <https://doi.org/10.5455/jmood.20130325011730>

- Koç Erdamar, G. & Bengir Alpan, G. (2017). Eleştirel düşünme algısı: Lise öğretmenleri üzerine bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (62), 787-800. DOI: <https://doi.org/10.17755/esosder.305631>
- MEB (2016). *Düşünme eğitimi dersi öğretim programı*. MEB Yayınları
- Onat, G. (2010). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi.
- Önal, İ. & Erışen, Y. (2019). Öğretmen yetiştirme programlarında eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılması ihtiyacı. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 62-78.
- Polat, S. (1986). *Ana Baba Tutumlarının Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyine Etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Hacettepe Üniversitesi.
- Sayar, K. & Bağlan, F.(2017). *Koruyucu psikoloji*. (8. Baskı). Timaş Yayınları.
- TDK (2021). Güncel Türkçe sözlük. <http://www.tdk.gov.tr/>
- Tümkaya, S. & Aybek, B. (2008).*Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesi*. Çukurova üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi, 17 (2), 387-402.
- Umucu Alpoğuz, D. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ahi Evran Üniversitesi.
- URL1 (2020). *Çocuklar eleştirel düşünme becerisini nasıl kazanır?* <https://www.muthispsikoloji.com/cocuklar-elestirel-dusunme-becerisini-nasil-kazanir/>
- Yağcı, R. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde eleştirel düşünme: İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde, öğretmenlerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için uyguladıkları etkinliklerin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Çukurova Üniversitesi.
- Yalçın, S. (2018). 21. Yüzyıl Becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51 (1), 183-201. DOI: <https://doi.org/10.30964/auebfd.405860>
- Yavuzer, H. (2011). *Çocuk psikolojisi* (33.Baskı). Remzi Kitapevi.
- Yılmaz Özelçi, S. (2012). *Eleştirel düşünme tutumunu etkileyen faktörler: Sınıf öğretmeni adayları üzerine bir çalışma*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Adnan Menderes Üniversitesi.
- Zincirli Ö. (2014). *Okul öncesi öğretmen adaylarının anne baba tutum algısı, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Fırat Üniversitesi.